

**Høgskulen
på Vestlandet**

BACHELOROPPGAVE

Kjønnsroller og likestilling i barnehagen.

Gender roles and equality in kindergarten.

Kandidatnummer 391 og 459

Bachelor Program: BLUBACH

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett/Institutt for
pedagogikk, religion og samfunnsfag/Barnehagelærerutdanning

Veileder: Marie Marcelle Hvidsteen Jansen

2.juni 2020

Antall ord: 12 239

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, *jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.*

Forord

Denne bacheloroppgaven er skrevet i forbindelse med avsluttende utdanning for barnehagelærer ved Høgskolen på Vestlandet, campus Bergen. Oppgaven er skrevet på vårsemesteret det tredje studieåret. Temaet for oppgaven er kjønnslikestilling og hvordan barnehagene forholder seg til dette temaet. Arbeidet med oppgaven har vært lærerikt og opplysende i forhold til at vi som kommende barnehagelærere/pedagogiske ledere har fått reflektert mye rundt våre holdninger og forventninger, og hvordan vi ønsker at barnehagene skal ta stilling til dette temaet. Det har vært både spennende og utfordrende å ta i bruk en litteraturstudie og lese forskningsartikler, og vi har lært mye om likestilling og kjønnsroller i barnehagen.

Vi vil takke veilederen vår Marie Marcelle Hvidsteen Jansen for hjelp med gode retningslinjer og konstruktive tilbakemeldinger underveis i arbeidet med oppgaven.

Sammendrag

Tittel: Kjønnroller og likestilling i barnehagen

Formålet med denne bacheloroppgaven er å undersøke hvilke holdninger personalet har til kjønnroller i norske barnehager, og hvor bevisste de ansatte er på egne holdninger og handlinger. Vi ønsket også å få et innblikk i hvordan personalet arbeider aktivt med likestilling og kjønnroller, og om det har vært stor endring de siste årene. Med bakgrunn i dette ble følgende problemstilling utarbeidet:

“Hva sier forskning om kjønnslikestilling i barnehagen med fokus på personalet, i Norge?”

For å belyse problemstillingen vår har vi tatt i bruk en litteraturstudie, der utgangspunktet var fra fire forskningsartikler. I tillegg til artiklene har vi brukt fagbøker og annen teori knyttet til temaet vårt. Funnene i denne studien viser at personalet i Norske barnehager behandler gutter og jenter ulikt, og at samfunnets forventninger og mangel på kunnskap om kjønn er med på å påvirke barnehageansattes holdninger og handlinger i barnehagen.

Abstract

Title: Gender roles and gender equality in kindergarten

The purpose of this bachelor thesis is to investigate the attitudes of staff towards gender roles in Norwegian kindergartens, and how aware the employees are of their own attitudes and actions.

We also wanted to gain an insight into how staff work with gender equality and gender roles, and whether there has been a major change in recent years. Based on this, the following thesis was constructed:

“What does research say about gender equality in kindergarten in Norway, with focus on the staff?”

In order to shed light on our problem, we have used a literature study, which was based on four research articles. In addition to the articles we have used text and books from our curriculum and other text and theories related to our topic. The findings in this study show that the staff in Norwegian kindergartens treats boys and girls differently, and that society's expectations and lack of knowledge about gender contributes to the attitudes and actions of kindergarten staff in kindergarten.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
1. Innledning	6
1.1 Presentasjon og begrunnelse for valg av tema	6
1.2 Problemstilling	7
1.3 Oppgavens struktur	8
2. Teoretisk forankring	8
2.1 Hva er likestilling?	8
2.2 Likestilling i barnehagen	9
2.3 Fra kjønn til kjønnsroller	11
2.4 Kjønnslikestilling	12
3. Metode	12
3.1 Hva er metode?	13
3.2 Litteraturstudie som metode	13
3.3 Metodekritikk og metodiske begrensninger	14
3.4 Litteratursøk	14
4. Presentasjon av forskningsartiklene	15
4.1 Gender and distribution of educational values among the staff in kindergartens.	16
4.2 Tracking gender in kindergarten	17
4.3 Rooms with gender: physical environment and play culture in kindergarten	19
4.4 Spor etter kjønnsdiskurser i barnehagepersonalets praksisfortellinger	20
4.5 Sammendrag av artikler	21
5. Diskusjon	22
5.1 Kjønnroller	23
5.2 Personalets holdninger og mangel på kunnskap	26

<i>5.3 Kvinner og menn i barnehagen</i>	33
<i>5.4 Historisk analyse</i>	36
<i>5.5 Konklusjon</i>	40
6. Avslutning/Avsluttende ord	42
7. Litteraturliste	44

1. Innledning

1.1 Presentasjon og begrunnelse for valg av tema

I Barnehageloven (2005) står det at "*barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering*". Vi forstår dette sitatet av barnehageloven som at barnehagen skal arbeide med likestilling og bidra til at gutter og jenter opplever at de er like mye verdt og har like muligheter. Rammeplan for barnehagen understreker at "barnehagen skal bygge sin virksomhet på prinsippet om likestilling og ikke-diskriminering og bidra til at barna møter og skaper et likestilt samfunn" (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.10). Dette sitatet i rammeplan støtter barnehageloven og viser oss at likestilling er et viktig og sentralt tema i barnehagen. Ut i fra disse punktene tolker vi det slik at barnehagen aktivt arbeider med personalets bevissthet og kunnskap til kjønn, og at de ansatte derfor er bevisst på egne holdninger og forventninger. Likestilling og likeverd er viktige verdier i samfunnet vårt, og det er et tema som mange har et forhold til og arbeider med (Emilsen, 2015, s. 11). Emilsen (2015, s. 22) hevder at likestilling har ulik betydning for ulike mennesker, og at erfaring og oppvekst vil påvirke betydningen. Vi forstår det slik at likestilling er et stort tema som engasjerer mange og som blir diskutert på flere plattform, og at mange mennesker derfor har kunnskap eller holdninger til dette tema. Ifølge rapporten *Alle teller mer* (Østrem et al. 2009) er likestilling et av punktene som jobbes med i barnehagen, og det styrker derfor vår tolkning om at dette er et arbeid barnehagen som en institusjon må arbeide med. Forskeren Ingerid Bø (2018) forteller at mange barnehagelærere mener de arbeider med likestilling, men at det ofte er stor forskjell på hva de tror de gjør, og hva de faktisk gjør.

Det er dette utsagnet av Bø som skapte undring og nysgjerrighet for valg av tema til bacheloroppgaven vår. Da vi skulle velge tema ble vi først enig om å ta for oss kjønnslikestilling. Dette valget kom på bakgrunn av vårt engasjement for at jenter og gutter skal ha like muligheter

i hverdagen sin, og vårt ønske om at barna skal vokse opp i et samfunn der alle betyr like mye og har de samme mulighetene. Uavhengig av at vi allerede hadde valgt tema, diskuterte vi mulighetene litt fram og tilbake. Etter en liten stund kom vi på tanken om kjønnslikestilling med fokus på personalet. Er personalet bevisst på deres forventninger, holdninger og handlinger overfor barna når det kommer til likestilling? Personlig har vi flere ganger opplevd at de ansatte i barnehagen sier noe annet enn det de faktisk gjør. En pedagogisk leder, assistent eller barnehagelærer som ofte forteller oss studenter hvor viktig det er å se hvert enkelt individ og gi gutter og jenter like muligheter, har også vært personer som diskriminerer “kvinnefotball”, kommenterer guttenes fysiske styrke og jentenes utseende samtidig som de stopper jentenes fysiske lek. I denne oppgaven ønsker vi dermed å finne ut hva forskning sier angående dette tema. Blir barna forskjellsbehandlet og gitt ulike muligheter på bakgrunn av deres kjønn? Er personalet i barnehagen bevisst på deres handlinger sett i lys av kjønnslikestilling? Dette vil vi undersøke ved å sammenligne ulike forskningsartikler med fokus på likestilling i barnehagen, personalet i barnehagen og kjønn i barnehagen.

1.2 Problemstilling

På bakgrunn av “begrunnelse og presentasjon av tema” har vi utarbeidet en problemstilling. I denne bacheloroppgaven vil vi undersøke hvordan kjønnslikestilling blir jobbet med i norske barnehager. Vår problemstilling er derfor:

“Hva sier forskning om kjønnslikestilling i barnehagen med fokus på personalet, i Norge?”

Begrepet kjønnslikestilling vil bli redegjort for i teorikapittelet.

1.3 Oppgavens struktur

Denne oppgaven er oppdelt i tre hoveddeler: En teoridel, en metodedel og en drøftingsdel. I første del vil det være en presentasjon av relevant teori. Deretter følger del to som inneholder tilnærming av metode, metodekritikk og om søkeprosessen. Den siste delen av bacheloroppgaven vil omhandle forskningsartiklene drøftet opp mot hverandre. Vi vil også se på eldre forskning for å se utviklingen i arbeidet med likestilling. Ved hjelp av disse artiklene og teori vil siste del være en drøftingsdel der vi besvare problemstillingen vår.

2. Teoretisk forankring

I dette kapittelet presenterer vi relevant teori for vår problemstilling. Dette kapittelet vil gjøre rede for begrepene likestilling, kjønn, kjønnsroller og kjønnslikestilling.

2.1 Hva er likestilling?

Likestilling handler om at gutter og jenter skal ha like muligheter, like rettigheter og bli behandlet likt. Begrepets betydning vil variere for ulike mennesker på bakgrunn av erfaring og oppvekst, altså personens alder, etnisitet og ikke minst kjønn (Emilsen, 2015, s.22).

Emilsen (2015, s. 22) forteller at eldre mennesker muligens tenker tilbake til 1970-tallet da kvinnekampen dreie seg om kvinners muligheter i arbeidslivet. Den nye generasjonen derimot forstår likestilling på mange andre områder, som valg av utdanning, yrke, lønn og forventninger til hvordan man skal opptre som sitt biologiske kjønn. I 2005 ble det behov for presisering av begrepet, da likestillingsloven av 1978 ble endret til lov om likestilling mellom kjønnene (Emilsen, 2015, s. 22). Dagens likestillingslov (2018, §1-44) sier at “lovens formål er å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell

orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder og andre vesentlige forhold ved en person”. Likestillingsbegrepet handler i dag altså om både kjønn og andre sosiale dimensjoner (Emilsen, 2015, s. 22).

Likestilling blir ofte knyttet til hvert enkelt individs verdier, holdninger og forventninger til kjønn, og hvordan ulikt kjønn forholder seg til hverandre. Det handler om å bli sett, hørt og anerkjent på ulike måter på bakgrunn av hvordan man er som person. Likestilling handler om å ha kunnskap om likeverd og mangfold, og å tolerere og akseptere mennesker akkurat for den de er. Likestilling handler om synet på mennesker, og synet på jenter, gutter, kvinner og menn. Jenter og gutter har lik rett til å bli hørt, sett, støttet og muligheter til samme utstyr og rom (Askland & Rossholt, 2015, s. 24-26).

2.2 Likestilling i barnehagen

I den gamle rammeplan for barnehagen står det:

“Likestilling mellom kjønnene skal gjenspeiles i barnehagens pedagogikk. Barnehagen skal oppdra barn til å møte og skape et likestilt samfunn. Barnehagen skal bygge sin virksomhet på prinsipper om likestilling mellom kjønn. Gutter og jenter skal ha like muligheter til å bli sett og hørt og oppmuntres til å delta i felleskap i alle aktiviteter i barnehagen. Personalet må reflektere over sine egne holdninger til og samfunnets forventninger til gutter og jenter“ (Kunnskapsdepartementet, 2006, s.10).

I 2006 lå fokuset på likestilling i barnehagen bare mellom kjønnene. Med dette mener vi at gutter og jenter skulle ha like muligheter i barnehagen og i samfunnet. I dag handler likestilling om så mye mer. I den nye rammeplan for barnehagen står det:

“Barnehagen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status,

språk, religion og livssyn. Barnehagen skal motvirke alle former for diskriminering og fremme nestekjærlighet. Barnehagen skal bygge sin virksomhet på prinsippet om likestilling og ikke-diskriminering og bidra til at barna møter og skaper et likestilt samfunn. Alle skal ha like muligheter til å bli sett, hørt og oppmuntret til å delta i fellesskap i alle aktiviteter i barnehagen. Personalet må reflektere over sine egne holdninger for best mulig å kunne formidle og fremme likeverd og likestilling”
(Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 3)

Dagens rammeplan for barnehagen handler altså om at alle mennesker, uavhengig av kjønn, etnisitet, religion, legning osv. er like mye verdt og skal ha like muligheter i livet. Norske barnehager skal ifølge rammeplan og barnekonvensjonens bestemmelser ha likestilling i sitt arbeid og bygge sin virksomhet rundt dette. Barnehageansatte er forpliktet til å skape en barnehagehverdag basert på rammeplanen og retningslinjene som er gitt. Noen av disse bestemmelsene er at barnas barnehagehverdagen skal være bygd på deres rett til medvirkning, likeverd og likestilling, og å bli sett og hørt. Barnehagen er den viktigste arenaen utenfor hjemme og spiller derfor en svært viktig rolle for barna. De ansatte skal se hvert enkelt individ, og legge til rette for et miljø der omsorg, lek, læring og danning er tilpasset barnets beste (Askland & Rossholt, 2015, s.24). Uavhengig av kjønn skal barn bli hørt, sett og ha like muligheter til aktiviteter som fremmer utvikling og læring (Emilsen, 2015, s. 40-41).

2.3 Fra kjønn til kjønnsroller

Den biologiske definisjonen av kjønn sees: “Når to individer innenfor en art danner spesielle forplantningsceller (kjønnsceller) som kan forene seg med hverandre til et nytt individ, sier vi at de to individene har ulike kjønn.” (Heiberg & Pirelli, 2020).

For å forstå kjønn i dagens samfunn må vi dykke ganske mye dypere inn i det biologiske begrepet. Ifølge Stordal (2015, s. 72-76) blir alle født med et biologisk kjønn som gir forventninger, enten det er som gutt eller jente, og som mennesker er vi alltid på leting etter å

finne ut av hvem vi er og hvordan vi kan opptre i ulike situasjoner. I dette tilfellet kan man skille mellom biologisk kjønn og sosialt kjønn. Biologisk kjønn handler om de ytre og indre ulikhetene som genitalier, hormoner og gener, mens sosialt kjønn er det kjønnnet andre oppfatter deg som, og det handler om hvordan man utvikler sin kjønnsidentitet i forhold til de forventningene man møter i samfunnet (Stordal, 2015, s. 72-76).

Filosofen Simone de Beauvoir sin bok *Det annet kjønn*, skrevet i 1949, blir ifølge Toril Moi (Beauvoir, referert i *Det annet kjønn*, 2000, s. 834) kalt for “feminismens bibel” og er et banebrytende verk innenfor dette temaet. Boka handler om hvordan kvinner blir behandlet i forhold til menn, der mannen fremstår som subjekt mens kvinner blir hersket over som objekt. De Beauvoirs bidrag skaper forståelse om at kjønn er skapt og formet av samfunnet, historien og kulturen. I dette tilfellet er begrepet kjønnsroller sentralt. Kjønnsroller handler om at man får tildelt roller, der man tilpasser seg de forventningene og kravene et kjønn har i samfunnet (Emilsen, 2015, s. 25). For eksempel forventer mange mennesker at gutter skal være tøffe og ikke vise sårbare følelser, mens jenter skal være flinke og oppføre seg rolig. Ved å være i samspill med foreldre, familie, jevnaldrende og andre barn i barnehagen eller i hverdagen lærer barn hvilke roller de skal fylle og hva som er akseptert og tillatt for deres kjønn (Stordal, 2015, s. 77). Ifølge Stordal (2015, s. 77) regulerer barn sin atferd ut i fra dette. “Man fødes ikke som kvinne, man blir det” sier den franske filosofen og feministen Simone de Beauvoir (2000, s. 329).

2.4 Kjønnslikestilling

“Å være likestilt er noe hver og en av oss har rett til, som følge av den respekt vi har krav på som personer - uavhengig av kjønn” (Ikdahl & Solhøy, 2019).

I Norge ble kjønnslikestilling lenge omtalt som bare likestilling. Kvinner ble sett på som mindre verdt i forhold til menn på områder som utdanning, økonomi, arbeidsliv og i familien, og det var derfor behov for et mer presist begrep som kun omhandler kjønn. Det er i dette tilfellet vi tar i

bruk kjønnslikestilling. Begrepet kjønnslikestilling er basert på prinsipper om at alle mennesker er like mye verdt og om rettferdighet (Ik Dahl & Solhøy, 2019).

3. Metode

I dette kapitlet gjør vi rede for metodevalg, og utdyper vår tilnærming og gjennomføring av forskningsprosessen. Det vil også bli lagt til rette for hvilke metoder som har blitt brukt i denne oppgaven, og hvor vi har utført litteratursøket for å finne relevant forskning. Vår hensikt med denne oppgaven er å undersøke hva forskning sier om kjønnslikestilling i barnehagen og personalets bevissthet overfor deres arbeid med dette temaet.

3.1 Hva er metode?

“En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder” (Aubert, sitert i Dalland, 2012, s. 111).

Dalland (2012, s. 111) sier at metoden man velger er det som hjelper oss å samle inn nødvendig data, altså informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår. I dette tilfellet skiller man mellom kvantitative og kvalitative metoder. Den kvantitative metoden er målbart og gir informasjon gjennom tall. Tallene gir oss mulighet til å for eksempel regne ut hvor mange kvinner som arbeider i barnehagen i forhold til menn. Denne informasjon kan uttrykkes i form av for eksempel en tabell, grafiske figurer, eller statistiske mål. Den kvalitative metoden derimot handler om å fange opp og tolke menneskelige meninger og opplevelser. Denne informasjonen kan ikke tallfestes eller måles, men hentes gjennom observasjon og intervju (Dalland, 2012, s.112).

Uavhengig av hvilken metode man tar i bruk må kildene og de data opplysningene man henter være relevant for problemstillingen i undersøkelsen. Intervjupersonene og spørsmålene må være

gode i forhold til det man ønsker å finne ut, og arbeidet må være nøyaktig og pålitelig (Dalland, 2012, s.120).

3.2 Litteraturstudie som metode

Metoden vi har valgt å ta i bruk i denne oppgaven er litteraturstudie, som er en kvalitativ metode. Et litteraturstudie er en teoretisk oppgave som er basert på data og materialer hentet fra bøker og andre skriftlige kilder om det aktuelle temaet (Pettersen, 2008, s. 121). Forsberg og Wengstrøm (2008, s. 31-34) skriver at et litteraturstudie handler om å utføre et systematisk søk og besvare en tydelig formulert problemstilling gjennom å velge, vurdere og analysere relevant forskning innenfor et valgt tema. Ved bruk av litteraturstudie som metode skal resultatet være minst mulig avhengig av den som utfører undersøkelsen. Idealet er at en annen forsker skal oppnå det samme resultatet ved å følge samme fremgangsmåte (Dalland, 2012, s. 117).

3.3 Metodekritikk og metodiske begrensninger

Litteraturstudie som funksjon har hatt sine fordeler, men også ulemper for denne oppgaven. I og med at metoden krever en del stoff og teori, har vi kunne tatt i bruk en stor database av forskning. Da Høgskulen på Vestlandet, campus Bergen, stengte på grunn av covid-19, åpnet nasjonalbiblioteket for nettlensing av deres bøker. Dette har gitt oss muligheten til å søke, lese, få kunnskap og finne teori på kort tid. I og med at et litteraturstudie innebærer å hente informasjon som er skrevet av andre, er kildehenvisning viktig for å holde rede på hvor man har funnet forskningen, og hvordan andre kan gjøre det samme. Ved å ha tilgang til store mengder med forskning ble det utfordrende å finne relevant stoff og pålitelige kilder. Det var veldig mye fagstoff som var rettet mot studenter og annen utdanning som ikke hadde den tilnærmelsen vi ville ta utgangspunkt i. En annen utfordring med dette litteraturstudiet er at forskningsartikler ofte er på engelsk. Da engelsk ikke er vårt morsmål, har det vært utfordrende og til tider vanskelig å oversette og tolke artiklene riktig. Det var en del faguttrykk på engelsk som vi jobbet

ekstra med å oversette. Dette var så vi kunne få en full forståelse av forskningen vi har håndtert.

3.4 Litteratursøk

Søkeprosessen startet i søkemotoren Oria. Dette er en søketjeneste der vi kan søke gjennom et arkiv som inneholder diverse bøker, artikler, tidsskrifter m.m. Søket startet først med norske søkeord i databasen Oria. I dette søket kombinere vi (barnehage + likestilling + personal), som ga oss flere tusen treff. I og med at vi følte at resultatene ikke relaterte seg til vårt tema, valgte vi å søke med engelske søkeord i stedet. Første søket ble gjort ved å kombinerte (gender equality + kindergarten + Norway), da fikk vi 963 treff. Deretter begrenset vi søket til å være artikler gjort de siste 5 årene, etter 2015. Dette resulterte i 364 treff. Her fant vi den første forskningsartikkelen som blir presentert i oppgaven. Vi bestemte oss deretter å huke av 'gender equality', 'Norway' og 'kindergarten', som da begrenset resultatet til 80 treff. Her i fra valgte vi å se på overskrifter og artiklenes sammendrag. Dersom det var noen artikler som fattet vår interesse, klikket vi oss inn for å lese mer av den. Vi ville holde søket vårt rettet mot forskningsartikler, siden fagbøker er som oftest rettet mot pensum for studenter. I dette søket valgte vi de to siste artiklene vi har presentert i oppgaven.

Litteratursøket vårt endte opp med at vi valgte bare fire artikler. Grunnen til dette er at vi ikke fant flere artikler som relaterte seg til vårt tema. Det var veldig mange irrelevante treff som ikke omhandlet barnehager i Norge eller om hvordan personalet arbeider med likestilling. Vi ville rette vår oppgave mot Norge spesifikt, siden det er norske barnehager vi har erfaring med og denne bacheloroppgaven blir skrevet på norsk.

Da vi hadde valgt de fire artiklene søkte vi flere ganger, med ulike kombinasjoner, i Oria for å se om vi kunne finne mer relevant forskning. Det er dessverre skrevet svært lite om vårt tema (som var relevant i forhold til våre kriterier), så vi måtte lete litt lengre tilbake i tid. Ved å ta det samme søket bare med 10 år (2010) tilbake i tid, fant vi vår fjerde artikkel (Moe og Nordvik, 2012). Vi har valgt å ta med denne også, på denne måten kunne dette være et referansepunkt for å vise et større bilde av likestilling og kjønnsroller.

4. Presentasjon av forskningsartiklene

Vi har valgt ut fire relevante forskningsartikler for denne oppgaven, og i dette kapittelet vil disse artiklene bli presentert med sammendrag, metodevalg og hvilke funn som ble gjort.

4.1 Gender and distribution of educational values among the staff in kindergartens.

Denne forskningsartikkelen heter “Gender distribution of educational values among the staff in kindergartens”, og ble skrevet av Bent Olsen og Eli Smeplass. Den ble publisert i journalen “Early child development care” i 2018.

Sammendrag:

Artikkelen rapporterer og reflekterer over et studie av kjønnsmessige holdninger til barnehageansatte. Den empiriske delen består av svar på et spørreskjema fra rundt 700 ansatte i 80 barnehager i to danske kommuner, og en omfattende spørreundersøkelse i Norge. Den teoretiske tilnærmingen er informert om rammen av Pierre Bourdieu og Mary Douglas 'Grid Group Cultural Theory. Det vanlige synspunktet, av majoriteten, er at menn er en eksepsjonell utdanningsressurs i barnehager. Med hensyn til likestilling på arbeidsmarkedet er det å fremme en høyere andel mannlige arbeidere i barnehager og i flere andre sektorer, der kvinner ofte er i flertall. Forfatterne av artikkelen undersøker disse premissene med hensyn til Danmark og Norge, og konfronterer da forestillingen om at barnehager skal være kjønnslikestilt i pedagogisk og faglig perspektiv. Avslutningsvis foreslås det en fornyelse av utgangspunktet for den pedagogiske kjønnsforskningen.

Metode:

I denne artikkelen har de blant annet hatt en spørreundersøkelse med 2300 kvinner og 133 menn i 588 tilfeldige barnehager i Norge. Det handlet om ulike arbeidsoppgaver i barnehagen, og om de ansatte følte det var et skille på “kvinnelige-arbeidsoppgaver” og

“mannlige-arbeidsoppgaver”. Det ble også gjort undersøkelser i 2 ulike kommuner i Danmark for å sette barnehagen der opp mot de norske, og kjønnsrollene i de ulike landene. Av 1130 spørreskjemaer som ble sendt ut til ulike barnehager i Danmark og Norge ble nesten 700 returnert, noe som tilsvarer en svarprosent på 60%. I de to danske kommunene ble undersøkelsene gjort i alle personal-nivåer som ledere, førskolelærere og assistenter. Det var tilslutt 80 barnehager i de to kommuner som gjør utgangspunktet for resten av artikkelen. Del 1 av undersøkelsen av en rekke av pedagogiske dilemmaer som omhandlet kjønn. Del 2 av undersøkelsen var for å skaffe bakgrunnsinformasjon om respondentenes levende miljø for vekst, som betyr familie, barndom, ungdom og skole, arbeidsplass og arbeidserfaring, og hvordan de benyttet seg av en rekke faglige og kulturelle ressurser.

Funn:

Resultatet fra spørreundersøkelsen om arbeidsoppgaver og arbeidsfordeling i forhold til kjønn viste at menn og kvinner mener at arbeidet er likestilt uavhengig av arbeidsoppgaver. Undersøkelsene fra Norge og Danmark viser at du får nesten de samme svarene fra menn og kvinner som jobber i barnehagen når det kommer til kjønn og likestilling. Artikkelen tar derfor videre opp om man faktisk fyller et “tomrom” ved å ha færre menn i barnehagen. Den spør også om det er et behov for menn i barnehagen som det blir framstilt i samfunnet. Høyere antall ansatte kvinner i barnehager er på grunn av en endring i sosial struktur, og den klassiske “husmorroller” har forsvunnet mer og mer. Dette har da gått over til at de som var i den klassiske “husmorrollen” nå jobber i barnehage i stede. Det er heller ikke vanlig at en husstand bare er avhengig av én inntektskilde. Artikkelen tar opp om “femininitet” er en svakhet i barnehagen, og at det ikke blir brukt til en fordel i barnehagen men sett på noe som svekker maskuliniteten til både barn og voksne.

4.2 Tracking gender in kindergarten

Denne forskningsartikkelen er skrevet av Aud Torill Meland og Elsa Helene Kaltvedt. Den ble publisert i journalen “Early child development care” i 2018.

Sammendrag:

Hensikten med dette studiet er å undersøke hvordan kjønnsroller manifester seg i norske barnehager. Studenter sine observasjoner av barnehagelærere i arbeid danner resultatet av undersøkelsen. Resultatet vil vise om personalet er med på å opprettholde de tradisjonelle kjønnsrollene i barnehagen.

Metode:

Basisen for undersøkelsen ble laget av 40 uttalelser om arbeidserfaringer i 20 ulike barnehager. Barnehagelærerstudentene sine observasjoner har dannet analysen av undersøkelsen. Observasjonsmetodene som er blitt brukt som utgangspunkt for undersøkelsen er løpende protokoll og deltakende observasjoner. Alle barnehagelærerstudentene som gjorde observasjonene var i sitt 3 år i utdanningen. De hadde fått totalt 15 timer med forelesning om kjønn og observasjoner. Det er ikke oppgitt hvor mange timer med forelesning som gikk til hvilket tema. Det er ikke gitt alder på barna på alle observasjonene, men studentene var fordelt på aldersgruppene 0-5 år.

Funn:

Resultater viser at de ansatte i barnehagene er med på å opprettholde de tradisjonelle kjønnsrollene i barnehagen. Hovedsakelig viser undersøkelsen at de ulike ansatte som har blitt observert mangler innsikten og refleksjoner rundt sine egne holdninger til gutter og jenter. Gutter og jenter ble behandlet ulikt i barnehagene. Artikkelen viser til at gutter får skryt av deres fysiske styrker som sterk, kul og tøff mens jenter får mer oppmerksomhet ved å være søt, yndig eller snill. Barna derimot har utfordret de ansatte og deres syn på tradisjonelle kjønnsroller gjennom lek eller valg av farger og lignende. I følge artikkelen bruker ansatte mer tid på gutter hvis de utfordre kjønnsroller i barnehagen. For eksempel når de har på seg en kjole eller leker med dukker. I forhold til jenter som ofte blir stoppet i lek eller "hysjet" på hvis de er med på samme lek som gutter som kan bli litt høylytte, mens gutter får fortsette som vanlig. Artikkelen viser at de ansatte i barnehagen bruker mest tid og oppmerksomhet på guttene generelt, og ikke gir de

samme mulighetene til gutter og jenter. Selv om det står i rammeplanen og i barnehageloven at gutter og jenter skal ha samme muligheter til å bli sett og hørt så er ikke dette slik det fungerer i praksis i følge disse observasjonene.

4.3 Rooms with gender: physical environment and play culture in kindergarten

Denne forskningsartikkelen er skrevet av: Hege Eggen Børve og Elin Børve. Den ble publisert i *Early Child Development and Care*, 2017, Vol.187(5-6), s. 1069-1081.

Sammendrag:

Fokuset i denne artikkelen var å undersøke hvordan det fysiske miljøet og måten lekekulturen i barnehagen er utformet påvirker barna. De ville også finne ut hvilke oppfatning de ansatte hadde om barnehagens fysiske inneløk og miljø.

Metode:

Datamaterialet i denne forskningen besto opprinnelig av to kvantitative undersøkelser gjort i Norge, der de i denne artikkelen bare tok i bruk data fra en av barnehagene. Dataen til studien ble hentet inn gjennom åtte intervjuer, der hvert intervju tok omtrent 90 minutter. Ved å forholde seg til en intervjuguide ble de ansatte stilt spørsmål om de samme emnene. De skulle blant annet beskrive arbeidsmiljøet sitt, med en del oppfølging- og avklaringspørsmål. Barnehagen var privat drevet og hadde 18 ansatte som deltok i undersøkelsen. 15 kvinner og 3 menn.

Funn:

Resultatet av denne undersøkelsen beviste at både innemiljø og utemiljøer utgjør viktige rammer for barns lek, læring, vekst og utvikling. Omgivelsene og materialene påvirker også kjønnet og deres valg i lek. De ulike måtene barn leker på. Hvilke leker de leker med mest, og oppdeling av barna i forhold til kjønn. Undersøkelsen gikk også inn på forutsetninger til det fysiske lekemiljøet. Funnene i denne studien viser at kvinnelige ansatte hadde ansvaret for å danne det

fysiske miljøet, noe som ifølge de ansatte ble markert som feminint og assosiert med kvinner. Rom og soner ble også konstruert for aktiviteter og de inneholdt forskjellige materialer som var sterkt koblet med forventninger. Forventningene var at ulike leker tiltrakk ulike barn av ulike kjønn. Resultatene indikerte at lekeområder for gutter krevde maskulinitet, der de kunne ta i bruk kropp og stemme. På jentenes sin side krevde de femininitet, altså å bruke “innendørs” stemme og være blide. Studien viste at personalet delte forståelse for at gutter krevde mye oppmerksomhet fra personalet, og at de hadde behov for større områder. Gutters lek var bråkete og ble derfor dempet eller stoppet av personalet. Jentenes lek ble beskrevet som roligere og krevde lite oppmerksomhet fra personalet. Selv om gutter og jenter lekte på lekeområder for det motsatte kjønn, ble de oppfattet som å bruke rom annerledes. Som barna valgte de voksne også forskjellige rom og leker avhengig av kjønn.

4.4 Spor etter kjønnsdiskurser i barnehagepersonalets praksisfortellinger

Denne forskningsartikkelen ble skrevet av Randi Moe & Grete Nordvik. Den ble publisert i Nordisk barnehageforskning i 2012.

Sammendrag:

I denne forskningsartikkelen ser man på de tradisjonelle-kjønnsroller, og ser om de fortsatt er tilstede i barnehagen. Det blir sett på om barn blir behandlet ulikt i forhold til kjønn. De går inn på temaet om gutter får mer oppmerksomhet enn jenter. De starter med et utgangspunkt i hva forskning har sagt tidligere, men vil i denne artikkelen ta utgangspunkt i praksisfortellinger fra personalet for å få et innblikk hva de syns og mener.

Metode:

Det empiriske grunnlaget for denne artikkelen er praksisfortellinger skrevet av barnehagepersonalet i to barnehager i Norge. Det blir satt fokus på spørsmålet “Hvilken kjønnsdiskurser kan spores i barnehagepersonalets praksisfortellinger?”

Det blir videre sett på hvilke muligheter ulike kjønnsdiskurser og pedagogiske retninger for barnehagens arbeid med målsetningene om at jenter og gutter skal ha like muligheter til å bli sett, hørt, og til å delta i felleskap i alle aktiviteter. Det ble også tatt i bruk deltagende observasjon av forfatterne av teksten, med fokus på jenters og gutters valg, lek og aktiviteter.

Funn:

Det som er konklusjonen fra artikkelen er barnehagehverdagen framtrer trekk som tyder på et fravær av bevissthet. I artikkelen finner de diskurser som åpner for like muligheter for jenter og gutter. At det blir gitt rom for å være gutt og jente til å utfolde seg slik de ønsker. Det er mange måter å se gutter og jenter på. De finner også diskurser som begrenser mangfold, og gir mer snevre, tradisjonelle og kjønnsstereotypiske mønstre for jenter og gutter. De ser at det er et stort behov for drøfting rundt rammeplanen, og barnehagepersonalet bør få økt sin kompetanse rundt tema kjønn, likestilling og likeverd. Det blir tatt opp eksempler i fra praksisfortellingene der gutter må ta på ting og utforske, mens jenter er fornøyde med å høre og observere. Videre tar de opp temaer som “guttefarge” og “jentefarge”, det samme skjer når de skal på toalettet at det er en jente-kø og gutte-kø. Når dette blir spurt om i praksisfortellingene har ikke barna noe spesielt svar, “de bare liker det sånn”.

4.5 Sammendrag av artikler

Når vi ser på alle de fire forskningsartiklene sammen kan vi trekke en del likheter, og se hvordan de kan henge sammen. De alle omhandler ulike deler av kjønnslikestilling i barnehagen. De største likhetene i artiklene handler om personalets holdninger, forventninger, kunnskap og bevissthet til kjønn og likestillingsarbeid. Vi oppdaget også at personalet bidrar til å opprettholde tradisjonelle kjønnsroller, og at de deler forståelse om at jenter er stille, rolige og krever lite oppmerksomhet, mens gutter er aktive, tøffe og krever mye oppmerksomhet. De største ulikhetene i disse studiene er at en artikkel (H.E. Børve og E. Børve, 2017) tar for seg hvordan overvekt av kvinnelige barnehagelærere påvirker omgivelsene, miljøet og barna, da spesielt guttene, mens en annen artikkel (Moe og Nordvik, 2012) har diskutert hvordan barn selv

oppfatter kjønnsroller. Vi har også sett på den historiske utviklingen til kjønnsroller og kjønnslikestilling ved å ta i bruk en litt eldre artikkel, og vil også ser mer på den historiske utviklingen i vår diskusjonsdel.

Ved å ta utgangspunkt i disse funnene har vi valgt fire hovedtema som vi velger å ta med oss videre; historisk analyse, kjønnsroller, holdninger og kunnskap, og kvinner og menn i barnehagen. Det er disse hovedpunktene som vil bygge opp diskusjonsdelen vår.

5. Diskusjon

Som nevnt i avsnittet over har vår analyse av forskningsartiklene resulterte i fire hovedtema; kjønnsroller, holdninger og kunnskap, kvinner og menn i barnehagen, historisk analyse. Den videre diskusjonen tar utgangspunkt i problemstillingen, disse fire hovedtemaene og trekker inn relevant teori. Vi minner om problemstillingen vår: *“Hva sier forskning om kjønnslikestilling i barnehagen med fokus på personalet, i Norge?”*

5.1 Kjønnsroller

Ved å se på forskningsartiklene i en sammenheng ser vi at kjønnslikestilling og kjønnsroller utgjør mye av hverdagen i barnehagen, både for barna og de ansatte. Man kan derfor tenke seg at dette er et tema som kontinuerlig blir arbeidet med i barnehagen og som personalet har kunnskap om. Men er det realiteten? Ser man på resultatene av Meland og Kaltvedt (2018) og H. E. Børve og E. Børves (2017) studier kommer det fram at voksne fortsatt lærer barn at gutter og jenter er forskjellige, og at personalet bidrar til å opprettholde og forme tradisjonelle kjønnsroller.

Observasjonene, som artikkelen av Meland og Kaltvedt (2018) tar utgangspunkt i, viser at jenter i større grad enn gutter blir oppfordret til å vise omsorg, hjelpe andre, vaske bord og utstyr, kle seg selv og andre, samt hjelpe til å rydde. Jentene får altså bekreftelse og ros når de følger

tradisjonelle kjønnsroller, og de blir oppfordret til å utføre oppgaver assosiert med deres kjønn. H.E. Børve og E. Børve (2017) skriver i forskningsartikkelen at de ansatte ikke bare opprettholder og former tradisjonelle kjønnsroller, men at de også konstruerte miljøet etter kjønn. Det vil si at personalet la til rette for at gutter skulle ta i bruk rom og utstyr som var maskulint, altså uavhengig og dristig, og som ga mulighet for fysisk aktivitet, mens jentene derimot skulle sitte rolig og være stille. Ifølge artikkelen til Moe og Nordvik (2012) har miljøet en stor betydning når det kommer til kjønnsforskjeller. I de ulike praksisfortellingene og observasjonene stilles det spørsmål om den primære sosialiseringen i familien kan forklare forskjellen mellom gutter og jenter, og om dette gir grunnlag for tidlig interesser barna har, og hvilke valg de tar. H.E Børve og E. Børve (2018) viser til forskning om at småbarn i utgangspunktet ikke ser på leker som kjønnsbasert, men at barn i 3-5 årsalderen velger leketøy basert på kjønn. Denne påstanden gjør oss nysgjerrige på spørsmålet om barn har lyst å leke med stereotypiske leker eller om de har blitt lært hva som er riktig for deres kjønn. H.E. Børve og E. Børve (2018) påpeker at dette valget av leker og aktiviteter er en utvikling gutter og jenter har blitt lært av andre barn og voksne rundt seg. Askland og Rossholt (2009, s. 94-95) bygger på H.E. Børve og Børves (2018) forklaring med å påpeke at lyst er blitt lært. Vi forstå det derfor slik at barn og voksne har lært av andre å ha lyst til å utføre ulike aktiviteter og ta i bruk forskjellige typer leker, og at man derfor kan lære å ha lyst til å gjøre nye ting. Resultatet av denne læringen er, ifølge H.E. Børve og E. Børve (2018), at mange gutter har lyst til å velge maskuline leker som kjøretøy, actionfigurer og konstruksjonsleker, mens mange jenter har lyst til å leke med typisk feminine leker som dukker, myke utstoppede dyr og pedagogiske leker. Noe som også vises i observasjonene av H.E. Børve og E. Børve (2018).

Videre i artikkelen tar H.E. Børve og E. Børve (2018) for seg de ulike intervjuene som ble gjort med de ansatte, og viser til utsagnene av de kvinnelige barnehagelærerne om at det var de som hadde konstruert barnehagens innemiljø. De fortalte at de bevisst hadde valgt utstyr og materialer som skulle skape en organisert og koselig avdeling. På bakgrunn av Askland og Rossholt (2009, s. 89) sin påstand om at kvinner og menn er forskjellige og har ulike interesser på grunn av gener og hormoner, stiller vi oss undrende om de kvinnelige barnehagelærerne tok disse valgene basert

på deres egne behov og interesser. I dette tilfelle kan det hende at guttene ikke fikk tilfredsstilt sine ønsker. H.E. Børve og E. Børve (2018) skriver videre at de kvinnelige ansatte i barnehagen diskuterte med ledelsen og fikk bestemme hvilken sofa de skulle kjøpe. Denne ble valgt ut av kvinnene på avdelingen, men da den var klar for montering satte ledelsen i barnehagen ansvaret på de mannlige ansatte. Selv om de mannlige barnehagelærerne ikke hadde fått deltatt i beslutningen av ny sofa, virker det som at ledelsen forventet at guttene skulle interessere seg for eller være god i denne aktiviteten som inneholdt montering og bygging. Dette viser klart til de stereotypiske kjønnsrollen som fortsatt er en realitet i barnehagen, og som har blitt skapt av regler og normer i samfunnet vårt (Mortensen, 2019). Det er ikke bare de voksne i barnehagen som opprettholder og viser barn hvordan deres kjønn skal oppføre seg, Meland og Kaltvedt (2018) påpeker at barn selv bidrar til å forme tradisjonelle kjønns mønstre. De mener at gutter lærer av andre gutter, og at jenter lærer av andre jenter.

Man kan derfor hevde at det er flere faktorer som påvirker barns oppførsel og lekemønstre. Dette støttes av Emilsen (2015, s. 82) som sier at barn lærer i samspill med jevnaldrende, voksne, familie og andre, hva jenter og gutter burde gjøre og hvordan de bør være. Ifølge forskningen gjort av Meland og Kaltvedt (2018) får en jente som er rolig, omtenkksom, hjelpsom og oppfører seg etter samfunnets forventninger til jenter, bekreftelse og skryt av de voksne. Og når en gutt er aktiv og tøff, ser voksne ofte på han som en "normal gutt". Funnene i studien viser at gutter og jenter får negative tilbakemeldinger eller blir møtt med kritikk så fort de krysser tradisjonelle kjønns mønstre. Emilsen (2015, s. 77) understreker at barn lærer derfor hva som er tillatt og akseptert for dem som gutt eller jente på ulike arena, og forventningene knyttet til kjønn er en viktig del av dette. Barna regulerer sin atferd etter forventningene, normene og reglene de møter i samfunnet, og resultatet blir deretter. Jenter blir omtenkssomme, empatiske og flinke fordi samfunnet bevisst og ubevisst forventer det av dem, mens gutter blir aktive, fysiske og utagerende.

I følge Tomicic og Henkel (2011, s. 210) kan foreldre være en utfordring når det kommer til dette tema. På bakgrunn av utsagnet over av Tomicic og Henkel, og samfunnets forventninger til

kjønn kan vi tenke oss at utfordringen med foreldre kommer på grunn av foreldrenes ønsker og krav til barnet sitt. Tomicic og Henkel (2011, s. 210) tar for seg to eksempler som viser hvordan foreldre bestemmer over og påvirker barnet, samt skaper utfordringer for personalet. Det første eksempelet handler om hvordan foreldrene aktivt går inn for å “pynte” barna sine med kjole, skjørt og tilbehør for å få frem barnets kjønn. Dette kan ifølge Tomicic og Henkel (2011, s. 210) resultere i at barnet får oppmerksomhet rettet mot utseende og kommentarer på hvor “søte, yndig og bedårende” de er. Tomicic og Henkel (2011, s. 210) hevder at foreldre som pynter barnet sitt for å sørge for at de skal få like mye, eller mer, oppmerksomhet som andre barn, er usikre foreldre. Det andre eksempelet er foreldre som absolutt ikke vil at deres barn skal krysse kjønnsmonstre. I dette tilfellet kan det forekomme at foreldre nekter barnet å velge leker eller aktiviteter selv, og det kan også hende at foreldrene legger ned et forbud i barnehagen om at barnet ikke får delta eller leke med materialer forbundet med det motsatt kjønn (Askland & Rossholt, 2009, s. 137). Tomicic og Henkel (2011, s. 210) hevder at både mor og far kan ha krav til hvordan barnet sitt skal oppføre seg, men at det ofte har vært fedre som ikke vil at gutter skal krysse kjønnsmonstre ved å for eksempel kle seg i kjole, leke med dukker, vise følelser o.l. Vi kan tenke oss at foreldre som ytrer sine meninger med å sette krav til barna i barnehagen og ikke følger barnehagens dannelsesplan, kan skape store problemer for personalet i barnehagen. Dette støttes av Askland og Rossholt (2009, s. 137) som hevder at foreldre mener de har sin fulle rett til å bestemme, mens pedagogene vil mene at slike krav ikke er bra for barnets utvikling. Tomicic og Henkel (2011, s. 210) skriver videre at det også finnes pedagoger med slike holdninger, og som ikke følger dannelsesplanen. Dette kan skape enda større utfordringer for andre medarbeidere, barna og foreldrene i barnehagen. “På samme måte som det finnes foreldre som ikke deler barnehagens verdigrunnlag, finnes det pedagoger som synes at jenter skal være jenter og gutter skal være gutter, og som ikke vil se konsekvensene den manglende likestillingen har for barna” (Tomicic & Henkel, 2011, s. 216). Selv om lover og planer sier at barnehagen skal arbeide med likestilling, viser forskningartiklene i denne oppgaven, sitatet av Tomicic og Henkel og flere rapporter ifølge Bø (2015) at det arbeides lite med dette temaet. Hun mener forklaringen kan være at mange mener at de har kontroll på likestillingen, og at den allerede er godt ivaretatt i barnehagene. Denne type ubevissthet og holdning til likestilling og kjønn hevder Meland og

Kaltvedt (2018) at man lenge har jobbet mot i barnehagen, men at resultatet viser liten endring. Noe som leder oss til spørsmålet: Hva kan være årsaken til voksnes holdninger og forventninger til kjønn?

5.2 Personalets holdninger og mangel på kunnskap

Resultatene i forskningsartiklene viser at barns opplevelse og eksponering av kjønnslikestilling handler i stor grad om personalets holdninger, forventninger og mangel på kunnskap om hvordan man kan være gutt og jente. De ansatte i barnehagen er rollemodeller for barna og har derfor stor påvirkningskraft. Det betyr at personalet stadig må reflektere over egne valg og væremåter, samt vise barn at det er flere måter å være gutt og jente på (Askland & Rossholt, 2009, s. 44-45). I studien blir det pekt på viktigheten av at personalet er bevisst rundt sine kjønnsstereotypiske holdninger og deres innvirkning mot et støttende miljø (Meland & Kaltvedt, 2018).

Som vi har sett tidligere i oppgaven viser forskningsartiklene av Meland og Kaltvedt (2018) og H.E. Børve og E. Børve (2018) at de ansatte i barnehagene behandler gutter og jenter ulikt. Jenter får ros for klærne, utseende, håret, den omsorgsfulle naturen og empatisk atferd, mens gutter bedømmes for fysisk størrelse og styrke. Datamaterialet viser at barnehagelærere og pedagogiske ledere oppmuntret gutter til å klare ting selv, fordi de er sterke og tøffe, mens for jentene handler det alltid om at de er små søte prinsesser. Meland og Kaltvedt (2018) forteller at barnehagepersonalet diskuterte jenters og guttenes opptreden seg imellom, og at diskusjonen handlet om hvilke farger og klær som passer for jenter, og hva som passet for gutter. Et eksempel på dette var at en jente som ofte gikk i mørke gutte-assosierte klær, ble stadig vekk diskutert blant personalet. De ansatte i barnehagen likte ikke at hun gikk i disse klærne, for hun var "tross alt en jente". En dag da den samme jenta kom i barnehagen med en rosa kjole, ble hun hyllet og roset på utseende sitt. Dette er et eksempel som viser at jenter får ros og bekreftelse når deres utseende samsvarer med barnehagepersonalets oppfatninger av hvordan jenter skal se ut. Barna erfarer på denne måten hvordan andre opplever dem som gutt eller jente, noe som kan stride mot egne følelser og opplevelser av seg selv. I denne prosessen kan barn begynne å føle seg

annerledes og at de ikke passer inn, noe som gjør dem sårbare i møte med samfunnets forventninger til dem. Resultatet av denne opplevelsen kan skape utfordring for barnet i å finne sin plass i fellesskapet og leken (Emilsen, 2015, s. 91).

Når det gjelder barns fysisk aktivitet og lek viser studiene av H.E. Børve og E. Børve (2018) og Moe og Nordvik (2012) at personalet har lik forståelse om at jenter og gutter er forskjellige og bruker ulike materialer. I artikkelen av H. E. Børve og E. Børve (2017) fortalte en kvinnelig ansatt at gutter har en annen måte å leke på, og at de er mer høylytte og mer fysisk enn jentene. I følge personalet trenger derfor gutter områder som er maskuline, altså områder som gir guttene muligheter til å være dristig og uavhengig i deres muntlige og kroppslige lek. Jentene derimot har behov for å være rolig og bruke "innendørs" stemme. På bakgrunn av denne forståelsen mente personalet at gutter ofte ønsker å leke med biler og konstruksjonsleker, mens jenter har en tendens til å okkupere rom med aktiviteter relatert til jenter, altså dukker og tegning. Artikkelen skrevet av Moe og Nordvik (2012) støtter personalets forståelse på hvorfor de mener at gutter og jenters lek er forskjellig. Observasjonene viser at gutter er mer aktivt undersøkende, har bedre grovmotorikk enn jenter og at de deltar i aktiviteter som inneholder konstruksjon og bygging, mens jentene leker med dukker, perlig og tegning. Jentene har også bedre utvikling av finmotorikken. Selv om barna tidvis krysset kjønnsmonstre ble jenter og gutter oppfattet som å bruke rom og utstyr annerledes. Jenter lekte ofte med dukker i sammenheng med rolig familielek, mens gutter aktivt beveget seg rundt i hele rommet og hadde kappkjøring med dukkevognene.

I dette tilfellet kan vi stille spørsmålet om jenter og gutter har ulike interesser på grunn av biologisk kjønn, eller på grunn av samfunnets forventninger og krav til kjønn? Eide-Midtsand (2015, s. 34-35) forteller at jenter med unormalt høyt testosteronnivå utvikler interesser og lekemonstre som er mer vanlig blant gutter. I stedet for å leke med dukker, viser studien at disse jentene heller vil leke med biler og våpen. Til og med tegningene blir mer lik gutters. Når det kommer til gutter med overdose av kvinnelige kjønnshormoner, viser denne forskningen at barnet utvikler interesser, væremåter og lekepreferanser som er typiske hos jenter. Et annet

interessant funn er at gutter plutselig får en økning i testosteronnivået, i tre-fireårsalderen, som gjør at gutter og jenter begynner å utvikle seg i hver sin retning. Gutter blir opptatt av boltrelek, lekevåpen og actionhelter, fordi den aggressive energien av testosteron gjør at gutter opplever at de kan fritt og trygt utforske og uttrykke den gjennom denne type lek (Eide-Midtsand, 2015, s. 35). Studien av Meland og Kaltvedt (2018) viser at både jenter og gutter krysser tradisjonelle kjønns mønstre, men at de ofte møter ansatte som har tradisjonelle forventninger og holdninger til kjønn, og at de derfor ikke får utfolde og uttrykke seg slik de ønsker. Dette gjelder spesielt jentene. Studien viser at jenter og gutter ofte leker sammen, men at jenter blir stoppet for å utføre fysisk, maskulin og høylytt lek som gutter har lov til. Observasjonene viser også at selv om både gutter og jenter var aktive deltakere fikk gutter mer oppmerksomhet enn jentene. Guttene får bekræftelse, skryt og hjelp med en gang de ber om det, mens jentene må vente på sin tur og være tålmodige. Eide-Midtsand (2015, s. 35) understreker at gutter har behov for å uttrykke seg gjennom fysisk lek, men at noen jenter også har det. Voksnes forventninger og ønsker til hvordan jenter eller gutter skal leke påvirker barns valg og deres naturlige lekearena, og er derfor ikke riktig ut ifra barns utviklingsbehov. Eide-Midtsand (2015, s. 43) skriver videre at de voksnes negative holdninger ofte handler om mangel på kunnskap. Når gutter lekeslås blir personalet usikre på om de leker eller om de faktisk slåss. Selv om de voksne anerkjenner at lekeslåssing er en form for lek, frykter de at leken skal ende opp med slåssing og at noen skader seg, eller at barna blir aggressive i framtiden.

H. E. Børve og E. Børve (2017) er opptatt av at personalet må reflektere over konstruksjonen av miljøet, barns lek, betydning av kjønn og hva barn har behov for. Voksnes valg om bygging av rom, tilgjengeligheten av materialer og ansattes praksis er alle viktige faktorer for barns lek og bruk av barnehagen på en lik måte (H. E. Børve & E. Børve, 2017). Moe og Nordvik mente helt tilbake i 2012 at personalet i barnehagen kan bekrefte og anerkjenne jenter og gutters kjønnsforståelse, valg og interesser, men at de også kan være tilbakeholdne i forhold til å formidle verdier om like muligheter. Personalet vil likevel kunne ubevisst og indirekte formidle sine egne kjønnsforståelser. Moe og Nordvik (2012) skriver derfor at barnehagepersonalet bør kritisk reflektere rundt sine holdninger og forventninger til jenter og gutter, og hvordan de er

rollemodeller for barna. Meland og Kaltvedt (2018) forteller at arbeidet med å endre stereotypiske holdninger trenger å starte i barnehagen, men at utfordringen her er at barnehage- og skolepersonell kan mangle bevissthet om egne holdninger. Valgene som jenter og gutter tar er ikke like frie og individuelle som personen eller samfunnet vil tenke, derfor har barnehageansatte en viktig og sentral oppgave med å øke kunnskap, reflektere over egne holdninger slik at de kan skape en støttende og trygg barnehage (Meland & Kaltvedt, 2018). Det kan tenkes at tradisjonelle holdninger til kjønn og ikke-eksisterende likestillingsarbeid i barnehagen kommer av manglende kunnskap fra personalet. De ansatte kan ha ulik oppfatning og mening om hvordan en jente eller en gutt skal oppføre seg, men det kan også tenkes at personalet ubevisst forventer at jenter skal være høflige, søte, snille og høre på beskjeder, mens gutter skal være tøffe, modig og sterke, og at personalet derfor handler ubevisst etter samfunnets og personlige forventninger. “Likestilling omhandler alt som blir gjort i barnehagen, fra levering om morgenen, til henting om ettermiddagen og til skriving av planer. Det er ikke et tema som blir satt opp innenfor en begrenset tidsperiode” (Rossholt, 2012, s. 25). Vi forstå det slik at likestilling kan være utfordrende å jobbe med barnehagen, i og med at det er et arbeid som må gjøres hele tiden. Det er viktig at personalet alltid er bevisst på egne handlinger og har kunnskap om tema slik at barnehagen kan motvirke stereotyper, og gi barna rom til å uttrykke og utvikle seg (Emilsen, 2015, s. 24).

Emilsen (2015, s. 22) påpeker at erfaring, kultur og oppvekst vil prege hvilke forventninger, krav og holdninger man har. Vi forstå det slik at en kvinne som hele livet har arbeidet dobbelt så hardt for å oppnå det samme som en mann, vil muligens ha andre holdninger til likestilling enn for eksempel en mann som aldri har blitt diskriminert på bakgrunn av kjønn. En jente som alltid får høre fra voksne at hun spiller fotball som en gutt, bare fordi hun er god i fotball, har mest sannsynlig et annet syn på likestilling enn en gutt som aldri opplever noe lignende. Ingrid Spilde (2018) påpeker at jenter lenge har lært at de er det svakeste kjønn, blitt sammenlignet med gutter og fått høre at de skal gjøre som de får beskjed om. I gamle dager fikk for eksempel damer ikke lov til å arbeide utenfor hjemmet eller familien, bli leger, gå med bukser, stemme når det var valg, gå på skolen, kjøre bil eller gå ut alene (Spilde, 2018). Slike erfaringer og

opplevelser med undertrykkelse og diskriminering kan være negativt akkurat der og da, men resultatet kan gjøre oss bevisst på egne holdninger og handlinger. Vi mener ikke at mennesker skal bli diskriminert, men at erfaringer og opplevelser, samt kunnskap om et tema vil skape bevissthet. En mann eller kvinne som er vokst opp med foreldre, søsken, besteforeldre o.l vil ubevisst bli sosialisert inn i familien, og spesielt da foreldrenes forventninger og holdninger. Etter hvert som barnet blir eldre vil andre kilder, som venner, barnehage og media, påvirke meningene, holdningene og verdiene deres (Huseby, 2019). For eksempel om foreldrene eller andre mennesker har fordommer og viser ubehag overfor mennesker med en annen kulturbakgrunn, vil barnet observere dette og reagere på lignende måter (Håkonsen, 2009, s. 206). Det samme gjelder i barnehagen. Om personalet viser tradisjonelle holdninger til kjønn og opprettholder kjønnsroller, vil barna lære hvordan deres kjønn skal oppføre seg. I dette tilfellet kan vi stille spørsmålene om holdninger kommer av mangelen på kunnskap, og om man kan endre holdninger i personalet ved å øke kunnskap om kjønn?

I alle forskningsartiklene i denne oppgaven blir det vist funn at manglende kunnskap og erfaring om kjønn og likestilling, er en medvirkende årsak til holdningene og forventningene ovenfor barna. I det pedagogiske arbeidet med likestilling i barnehagen vises det stadig at personalet mangler kunnskap, og at de sjeldent arbeider med å reflektere rundt egen praksis (Emilsen, 2015, s.63). Askland og Rossholt (2009, s. 67) påpeker at slike ubevisste holdninger og mangel på kunnskap påvirker barnet og har noe å si for hvordan barnet opplever seg selv som gutt eller jente. Våre holdninger, handlinger og væremåter, selv de vi ikke tenker særlig over, er svært viktig og betydningsfulle i samspill med barna, og i arbeidet med å støtte barns utvikling av mestringsfølelse, av demokrati, likeverd og kjønnsidentitet (Askland og Rossholt, 2009, s. 140). Det er altså ingen tvil om at personalet er rollemodeller og representanter for barna på alle områder, også når det kommer til likestilling og kjønnsroller. Öhman referert i *Kjønnsdiskurs i barnehagen* (2012, s. 26) hevder at om skal man arbeide med likestilling i barnehagen, må man begynne med personalet. De som arbeider i barnehagen er forbilder, og det handler om hvordan personalet fortolker og møter jenters og gutters kroppslige lek og praksiser (Askland og Rossholt, 2012, s. 26). Det å reflektere over egen praksis er en viktig faktor for å utvikle og endre

menneskesynet, altså de forventningene og kravene man har knyttet til verdier som likestilling, likeverd, medvirkning og demokrati (Askland og Rossholt, 2009, s. 143). Rammeplan for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017) understreker at alle barn skal føle seg sett og anerkjent for den de er, og at barnehagen skal være en arena der barna har rollemodeller og et personal som speiler mangfoldet i samfunnet.

En vanlig utfordring i barnehagen er at personalet ikke har kapasitet eller tilstrekkelig med tid til å arbeide med planer eller mål for avdelingen. I følge studien til Dronnings Mauds Minne Høgskole (Ljunggren et al., 2017) sier styrerne i barnehagene at et gjennomgående problem er at barnehagehverdagen er preget av tidspress, mange presserende oppgaver, sykefravær og høy omsetning i ansattgruppen. Med høyt sykefravær og stor omsetning kan vi forstå at det er vanskelig å jobbe med implementering av rammeplanen og det allerede planlagte pedagogisk arbeidet. Ljunggren et al. (2017) påpeker at dette også påvirker tiden personalet og avdelingen skal bruke til selvobservasjon og egen refleksjon, noe som igjen kan være grunnen til manglende kunnskap og arbeidet med likestilling. Studie fra Dronnings Mauds Minne Høgskole (Ljunggren et al., 2017) viktiggjør arbeidet pedagoger har i å bryte ned barnehagens rammeplan ned til forståelige deler for å veilede resten av personalet. Ved at pedagogiske ledere aktivt arbeider på denne måten bør kjønnslikestilling alltid være et tema som blir jobbet videre med. Moe og Nordvik (2012, s. 8) legger frem at sammen med en samfunnsorientert dialogpedagogikk kan det bli laget rom for en praksis der personalet både anerkjenner og utfordre barns kjønnsforståelse og valg. "I sammenheng med barns rett til medvirkning og synet på barn som kompetente og meningsskapende, er det sentralt at både barn og voksnes kulturelle erfaringer tillegges verdi" (Moe & Nordvik 2012, s. 8).

5.3 Kvinner og menn i barnehagen

På bakgrunn av Emilsen (2015, s. 25) sin definisjon på kjønnsroller, kan det ikke være lett for et barn å kjenne etter og finne ut hvem man er eller hva man kan få til, når de voksne stadig forteller og viser deg hvordan du skal være. Kjønn er ikke konstant og uforanderlig, det er noe

som foregår over tid og noe som forandrer seg gjennom erfaringer i ulike situasjoner og sammenhenger. Et kjønn kan derfor ta ulike retninger og ha forskjellige utfall. I dette tilfellet må barnehagen hjelpe barna i prosessen med å bli seg selv ved å anerkjenne gutter og jenters mange måter å være gutt og jente på, og legge til rette for at jenter kan være jenter og gutter kan være gutter på ulike måter (Emilsen, 2015, s. 80). Askland og Rossholt (2009, s. 143) påpeker at personalet må tilegne seg kunnskap, reflektere over egne handlinger og stadig utvikle ens selvinnsikt for å kunne arbeide mot en likestilt hverdag for barna, og de voksne.

I følge artikkelen skrevet av Olsen og Smeplass (2018) har det blitt lagt et press på ansatte i barnehagen om at feminitet er en dårlig ting, og at det er behov for maskulinitet i barnehagen. Statistisk sentralbyrå (2019) skriver at bare 10% av de ansatte i barnehagen i 2019 var menn. Dette forteller oss at dagens barnehager består, i stor grad, av kvinnelige barnehagelærere og av få mannlige barnehageansatte. Kasin og slåtten (2015) hevder at samfunnet ønsker flere menn i barnehagen, og at det helt siden 1997 har vært et mål om at andelen mannlige ansatte skal være 20%. Menn må inn i barnehagen fordi gutter har behov for representanter for sitt kjønn, og fordi menn er forskjellige fra kvinner (Kasin & Slåtten, 2015). Dette støttes av Olsen og Smeplass (2018) sin studie som viser at samfunnet ønsker en personalgruppe med like mange menn som kvinner, men at årsaken her er at det skal være balanse mellom kjønnene på arbeidsplassen. Olsen og Smeplass (2018) fastslår at menn ikke bør ansettes på grunn av en urettferdig kjønnsbalanse, men fordi gutter i barnehagen trenger mannlige figurer i det daglige livet. Menn og kvinner har ofte ulike interesser, og at det vil gi barn en annen type læring. Barn har større muligheter for å oppleve fysisk aktivitet utendørs og snakke om fotball og andre ting som interesserer dem, noe som vil påvirke hvordan de utvikler sin identitet (Olsen & Smeplass, 2018). Denne påstanden støttes av Emilsen (2015, s. 80) som sier at gutter, jenter, kvinner og menn har særtrekk som gjør at de vil foretrekke interesser eller aktiviteter assosiert med sitt kjønn, men at i noen tilfeller vil de også ha særtrekk som går på tvers av det som samfunnet oppfatter som "riktig" for det enkelte kjønn. I dette tilfellet er det snakk om at gutter og jenter har mye til felles samtidig som at det er store forskjeller mellom kjønnene, men at mange mennesker fokuserer på de trekkene som er ulik. Emilsen (2015, s. 80) påpeker derfor

viktigheten over at personalet og andre voksne anerkjenner at det er ulike måter man kan være jente og gutt på, og at de legger til rette for at barna får uttrykke seg på sin måte.

Olsen og Smeplass (2018) henviser til sine intervju med personalet og forteller at noen av de ansatte mente at et flertall av kvinnelige barnehagelærere fremmer et mer feminint miljø som ikke støtter gutters tilstrekkelig behov, ønsker og typisk måter å uttrykke seg på. Det anses derfor som at mannlige ansatte er en ønsket ressurs, som i kraft av sitt kjønn antas å berike barnehagehverdagen med unike egenskaper som passer for gutter sine interesser (Olsen & Smeplass, 2018). I spørreundersøkelsen gjort av Olsen og Smeplass (2018) ble det laget ulike scenario som handlet om de ansattes reaksjon og formening på gutter og jenters handlinger. Olsen og Smeplass (2018) ville undersøke om personalet reagerte forskjellig på handlingene avhengig av barnets kjønn. De ville også finne ut om det var noen likheter eller ulikheter på reaksjonene innad i personalet, altså om de kvinnelige og mannlige barnehagelærere hadde like eller ulike svar. Resultatet av undersøkelsen viste at de ansatte svarte nesten det samme, uavhengig av hvilket kjønn de var. Disse funnene viser oss at det ikke er stor forskjell om det er menn eller kvinner som jobber i barnehagen. Hvis man trekker inn de ansattes kjønn inn i arbeid og praksis på arbeidsplassen, kan innholdet i pedagogikken, konkrete praksiser overfor barn, havne i bakgrunnen (Kasin & slåtten, 2015). Selv om forskningen viser at det ikke er stor forskjell på mannlige og kvinnelige barnehagelærere når det kommer til det pedagogiske, sier Emilsen (2015, s. 134) at kjønn tillegges egenskaper. Kvinner har evnen til å forholde seg rolig, gi barna omsorg og styrke barns selvoppfatning, mens menn er mer leken og opptatt av å utfordre barna (Emilsen, 2015, s. 134). Vi tolker dette som at menn og kvinner har lik kunnskap og verdier når det kommer til det pedagogiske arbeidet og den pedagogiske forståelsen, men at kvinner og menn har ulike egenskaper som de tar i bruk i praksis. Askland og Rossholt (2009, s. 124) påpeker at menn også lager mat og utfører andre oppgaver, men at de lager mat og utfører aktiviteter som tradisjonelt sett kan assosieres med det maskuline feltet. Et eksempel på dette er at noen menn ønsker å lage mat ute i lavvoen, og at de fokuserer mer på å leke med barna enn å rydde. Olsen og Smeplass (2018) mener at dette synet overser det faktum at det er flere måter å uttrykke kjønn på. De hevder også at det ikke er undersøkt nøye nok om menn og kvinner faktisk

har forskjellige måter å være på i barnehagen, eller om kjønnsroller er laget av samfunnet. Noen kvinner har lyst å lage mat og rydde, mens noen menn har lyst å være ute med barna, men det betyr ikke at alle kvinner liker å rydde eller at alle menn liker å leke og være ute. Det er dette mangfoldet i personalet som er nødvendig for at barn skal få oppleve at det er mulig å være kvinner og menn på mange måter (Askland og Rossholt, 2009, s. 124-125).

Både Olsen og Smeplass (2018), Emilsen (2018, s. 55) og Askland og Rossholt (2009, s. 23) tar for seg tema om flere menn i barnehagen, samtidig som de refererer til annen litteratur som påpeker viktigheten av et kjønnsbalansert personal har for barna og likestillingsarbeidet. Dette tyder på at rekruttering av menn er et stort tema for mange mennesker, og at det ofte blir diskutert. Askland og Rossholt (2009, s. 59-60) henviser til den jevnlig debatten i media om rekruttering av menn til omsorgsyrker. De forteller at debatten sjeldent handler om hvilke verdier barnehagen har eller hva de har behov for, men at fokuset heller ligger på verdisyn hvor man automatisk kobler biologisk kjønn til sosialt kjønn. Askland og Rossholt (2009, s. 23) fastslår at rekruttering av menn er et tema som har fått mye oppmerksomhet, men at det finnes lite forskning som tyder på at flere menn i barnehagen vil bidra positivt når det kommer til arbeidet med likestilling. Dette blir støttet av Emilsen (2015, s. 14) som også peker på mangelen av informasjon og funn som sier at de ansattes kjønn har noen form for betydning. Vi tolker dette som at fokuset, når det kommer til likestilling, ligger på rekruttering av menn i stedet for å øke det allerede eksisterende personalet sin kunnskap til kjønn og likestilling.

5.4 Historisk analyse

Dagens rammeplan for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017) understreker at barnehagen skal bidra til at barn får oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Denne formen for likestilling har ikke alltid vært et fokus i barnehagen. I dette hovedtema skal vi se på forskning om kjønnslikestilling i historisk lys. Vi skal blant annet utforske endringer i rammeplan, om likestilling i barnehagen er et «ikke-tema», se på forskning fra

Utdanningsdirektoratet angående evaluering av rammeplan, og vi skal se nærmere på kjønnsforskning.

Artikkelen *Alle teller mer* introduserer sitatet: “Få barnehager oppgir å arbeide systematisk med likestilling, 65% svarer at det i liten eller ingen grad er arbeidet med” (Østrem et al. 2009, s. 27). Vi må ta til etterretning at dette er en artikkel fra 2009, og kan virke utdatert i forhold til nyere forskning fra Olsen og Smeplass (2018) og Meland og Kaltvedt (2018). Østrem et al. (2009) fortsetter med å presentere en tabell som viser at likestilling kommer nederst av åtte områder som vektlegger tiltak som, hele eller deler av, barnehagepersonalet har deltatt i. Denne rapporten skapte utgangspunktet som var nødvendig for å finne ut hvilke endringer som skulle gjøres da rammeplanen ble revidert. Formålet med evalueringen var ifølge Østrem et al (2009, s. 1) å få kunnskap om blant annet barnehagens implementering og bruk av rammeplan. Evalueringen bestod av fem punkter. Det første punktet handlet om de ulike aktørene i barnehagesektoren og hvordan de tolket rammeplanen. Punkt nummer to spilte videre på punktet over, og handlet om de ulike aktørenes forståelse og forvaltning av sitt eget ansvar i arbeidet med implementering av rammeplan. Neste punkt handlet om de strategiene som benyttes i barnehagen, og hvilke områder i rammeplanen som vektlegges. Deretter handlet punkt fire om hvilken betydning den nye og oppgraderte rammeplan har hatt for barnehagens pedagogiske virksomhet, med tanke på endring og utvikling. Helt til slutt dreide det siste punktet seg om hvordan barnehagelærere, fagarbeidere, assistenter, barn og foreldre erfarte den tidligere rammeplan (Østrem et al. 2009, s. 1). Rapporten gir oss altså et godt innblikk i hvordan det pedagogiske arbeidet og de pedagogiske aktivitetene tidligere har fungert i barnehagen, og den kan også gi oss et grunnlag om hvordan man ønsket å utvikle barnehagen. Østrem et al. (2009, s. 10) sier at den rammeplanen som blir brukt i praksis, er avhengig av relasjonene mellom barn, foreldre og personale i den enkelte barnehage, og at det altså handler om hvordan rammeplanen relateres til de utallige situasjonene som finner sted i barnehagens hverdagsliv. Rammeplan spesifiserer at alle skal ha like muligheter, og lik behandling. Når det kommer til likebehandling handler det ikke om at alle barn i barnehagen skal bli behandlet helt likt, men at barn skal bli behandlet likt ut fra hvilke forutsetninger de har (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Som vi ser i forskningsartiklene skrevet av Moe og Nordvik (2012) og Meland og Kaltvedt (2018) er det ikke mye som har endret seg i forhold til kjønnslikestilling i barnehagen. Begge artiklene legger frem og presenterer like funn. Resultatene er at jenter og gutter leker med de samme lekene, det er grupperinger på bakgrunn av kjønn, og personalet møter og kommenterer barnas opptreden likt. Dette viser at det er de samme tradisjonelle holdningene til kjønnsroller, det som forventes av ulike kjønn, og hvordan de voksne arbeider i barnehagen. Ved å sammenligne dagens rammeplan for barnehage (2017) med den gamle rammeplan (2006), ser vi at det har blitt gjort mange endringer i Norske barnehager de siste årene. Rammeplanen har som nevnt blitt revidert, det har blitt lovfestet en bemanningsnorm, assistenter har fått mer plantid, og det skal ha blitt mer åpenhet i ansattgrupper. Det er da interessant å se forskning fra blant annet Meland og Kaltvedt (2018) som viser til undersøkelser der barn blir behandlet ulikt på grunn av kjønn, og at det ikke er mye endring med kjønnslikestilling og likestillingsarbeid. Rapporten *Alle teller mer* (Østrem et al., 2009, s.10) sier at den rammeplanen som blir brukt i praksis, er også avhengig av relasjonene mellom barn, foreldre og personale i den enkelte barnehage. Det handler om hvordan rammeplanen relateres til de utallige situasjonene som finner sted i barnehagens hverdagsliv.

Rammeplan spesifiserer at alle skal ha like muligheter, og lik behandling (Kunnskapsdepartementet, 2017). Når det kommer til lik behandling skriver rammeplan at det ikke handler om at alle barn i barnehagen skal bli behandlet helt likt, men at barn skal bli behandlet likt ut fra hvilke forutsetninger de har (Kunnskapsdepartementet, 2017). I fra artikkelen til Moe og Nordvik (2012, s. 9) får vi dette sitatet:

“Vi finner også spor av diskurser som begrenser mangfoldet, og gir mer snevre, tradisjonelle og kjønnsstereotypiske mønstre for jenter og gutter. Skal barnehagene styrke realiseringen av et verdigrunnlag der jenter og gutter skal ha like muligheter, må spørsmål om kjønn, likestilling og likeverd være et kontinuerlig drøftingstema i personalgruppen og i samarbeid med barnas foresatte” (Moe & Nordvik, 2012, s. 9).

Vi forstår det slik at dette var deres tolkning av den norske barnehagepraksisen etter deres undersøkelse i 2012. I ettertid har det blitt laget en ny og revidert rammeplan i 2017, som vi trodde skulle skape en tydelig endring i barnehagearbeidet de siste åtte årene. Ved å lese og analysere forskning av blant annet Meland og Kaltvedt (2018) har ikke samfunnet eller barnehagen lagt til rette for at dette skal være et drøftingstema. Vi ser heller ikke stor utvikling i arbeidet eller i barns møte med kjønnslikestilling, som Meland og Kaltvedt snakker om (2018).

Hvis man sammenligner den gamle rammeplan for barnehagen opp mot den nye rammeplanen, kan man se en historisk endring i språket. Vi tolker den nye rammeplanen som at den er skrevet med et mer nøytralt kjønnsuttrykk. Når den eldre utgaven av rammeplanen ofte tar i bruk ordene “gutter og jenter”, har den nye og reviderte rammeplanen fjernet disse ordene totalt. Vi oppdaget også at ordet “kjønn” bare er nevnt en gang i den nye rammeplan, og i dette tilfellet var ordet skrevet i en kontekst som vi tolket positivt. Setningen handlet om at barns skal bli behandlet likt, “uavhengig av kjønn” (Kunnskapsdepartementet 2017, s. 10). Vi forstår dette som at evalueringen av rammeplan ga resultater som viser at mange mente det var behov for et mer kjønnsnøytralt uttrykk, og at de derfor ønsket å legge til rette for et mer kjønnsnøytralt bilde i den reviderte rammeplanen.

I 2017 tok Dronning Mauds Minne Høgskule (DMMH) for barnehagelærerutdanning for seg et oppdrag fra Utdanningsdirektoratet om å skrive en studie om implementering til den gamle rammeplanen. Formålet med studiet “Barnehagens rammeplan mellom styring og skjønn” (Ljunggren et al., 2017) var å gi kunnskap til implementering av en ny rammeplan. Studiet viser at til tre hovedpunkter som er nødvendig for å arbeide effektivt og aktivt med rammeplanen i barnehagen: god ledelse, tilstrekkelig kapasitet og rikelig kompetanse. Vi tolker det slik at det er opp til hver enkelt barnehage å tolke rammeplanen på best mulig evne. Dette legger opp til at pedagoger og styrere i barnehagen bestemmer hverdagen i barnehagen, noe som også gir oss grunn til å tro at likestilling er et tema som blir lite jobbet med.

Når vi undersøker og sammenligner forskning om likestilling i barnehagen, og da spesielt forskning på kjønnslikestilling de siste 10 årene, virker det som at det meste er utdatert. Rapporten *Alle teller mer* (Østrem et al., 2009) får fram hvor lite arbeid og fokus det har blitt lagt inn i likestilling i barnehagen, og når Henkel og Tomicic (2011) skriver om hvordan barnehagen har vært tidligere, virker det som at alle mener at disse utfordringene har forsvunnet og at alle barn har samme muligheter til å utfolde seg slik de ønsker. Når vi ser på studie fra DMMH (Utdanningsdirektoratet, 2017) og artikler fra både Meland og Kaltvedt (2018) og H.E. Børve og E.Børve (2017) oppdager vi at det er de samme utfordringene i barnehagen og for personalet som går igjen. De ansatte, og barna, bidrar til å opprettholde kjønnsroller, og de skaper kjønnsfordelinger gjennom språket, valg av lekerom og utstyr, samt gjennom lekegrupper. På tross av en revidert rammeplan har vi oppdaget at forskning gjort i nyere tid forteller oss det samme som forskning sa for flere år siden, og at de store endringene er blitt utelatt i barnehagene. Utdanningsdirektoratet startet en ny rapport i 2018 som skal strekke seg til 2023. Formålet med denne rapporten er for å se utbytte av den nye rammeplanen, og hvilke punkter som ikke blir like prioritert som andre. Utdanningsdirektoratets begrunnelse for hvorfor de skal evaluere rammeplanen og hvorfor barnehagene skal jobbe med den er at:

“Kunnskapen vi får gjennom evalueringen blir et viktig grunnlag for videre arbeid med implementering av rammeplanen og for framtidig politikkutforming. Den vil også gi barnehagemyndighet, eiere og barnehagene selv informasjon om hvordan barnehagesektoren jobber for å implementere den nye rammeplanen” (Udir, 2019, s. 2).

5.5 Konklusjon

Gjennom teori, forskningsartikler og drøfting har vi i denne bacheloroppgaven svart på problemstillingen “Hva sier forskning om kjønnslikestilling i barnehagen med fokus på personalet, i Norge?”. Forskingen som er valgt ut og tolket i denne litteraturstudien, viser at personalet i norske barnehager i stor grad er med på å forme og videreføre tradisjonelle kjønnsroller i barnehagen. Selv om de fire forskningsartiklene hadde litt ulik vinkling, kunne de alle vise til at personalet opprettholder tradisjonelle kjønnsroller på bakgrunn av deres holdninger og forventninger til kjønn og likestilling. Videre tolker vi forskningsartiklene sammenlignet med teori at mangelen på kunnskap og bevissthet kan være årsaken til de tradisjonelle holdningene.

Selv om vi opplever at de ansatte ser på barn som likeverdige individer, ser vi også at personalet ikke er bevisst på deres egne handlinger og holdninger når det kommer til kjønn og likestilling. Personalet i barnehagen møter altså barna ulikt, avhengig av kjønn. Forskningsartiklene av Meland og Kaltvedt (2018) og H.E. Børve og E. Børve (2018) viser at de voksne er mer opptatt av jentenes utseende og måte å opptre på, og at jentene derfor får mange kommentarer som er rettet mot ansiktet, klærne og håret. Jentene blir ofte omtalt som “små søte prinsesser”. Når det kommer til gutter virker det som at personalet fokuserer på barnas fysiske styrke og størrelse. I dette tilfellet får guttene nesten aldri høre at de er pene, bare at de er kule, tøffe og sterke. Resultatene av undersøkelsen viser også at guttene får mye mer oppmerksomhet enn jentene i de fleste situasjoner som omhandler lek, aktivitet og samtaler. Her viser studien at jentene må sitte stille og vente tålmodig på sin tur, selv når det er de som starter samtalen med de voksne. De ansatte i barnehagene hadde også ulike forventninger til jentene enn til guttene. Jentene ble oppfordret og forsterket av personalet når de deltok i typiske omsorgsoppgaver. Det vil si at jentene fikk positiv oppmerksomhet og tilbakemelding når de dekket bord, ryddet på avdelingen og hjalp til i garderobesituasjoner med av- og påkledning. Ikke nok med det, ble jentene ifølge Meland og Kaltvedt (2018) tatt ut av leken når de krysset tradisjonelle kjønnsmønstre. Jenter som lekte fysiske leker som inneholdt løping og høylytt lek ble møtt av ansatte som ba de om å

roe seg ned eller stoppe leken. Samtidig ble jentene oppmuntret av personalet til å sitte rolig ved et bord å tegne eller perle.

I denne studien kan man trekke en slutning som sier at en hverdagen der barna blir utsatt for diskriminering og ulik behandling på grunn av kjønn kan bidra til å opprettholde kjønnsroller og skape vanskeligheter for barn i fremtiden. Vi ser at personalet i barnehagen er viktig i forhold til å formidle likestilling og legge til rette for at gutter og jenter får oppleve at de har like muligheter og rettigheter, samt være gutt og jente på hvilken som helst måte.

6. Avslutning/Avsluttende ord

Underveis i arbeidet med bacheloroppgaven har vi tenkt at det ville vært veldig interessant å kunne observert i barnehager for å se hvordan praksisen er ulik hos ulike barnehager. Stemmer det overens med teorien og forskningen som er belyst i denne oppgaven. Opprinnelig skulle vi i vår bacheloroppgave ta i bruk intervju og observasjoner med ansatte i fire forskjellige barnehager. Formålet med dette var for å undersøke om deres holdninger stemte overens med deres handlinger. Altså om personalet var like bevisst på likestillingsarbeidet som de hevder. Det hadde vært veldig spennende å få et nøyaktig bilde på hvordan arbeidet med likestilling og kjønn er norske barnehager.

Motivasjon for denne bacheloren har vært vår interesse for gutter og jenters ulikheter, og hvordan de ulike ansatte i barnehagen jobber ulikt med kjønn. Fra praksis og arbeid i barnehagen har vi opplevd og erfart mye forskjellig behandling i forhold til kjønn i barnehagen. Vi har også blitt plassert til å utføre tradisjonelle kjønns oppgaver, i jobbsammenheng, der en av oss blir sendt ut i skogen med barna mens den andre skal vaske opp på kjøkkenet. Dette ble en stor drivkraft for å se om det fantes forskning som tok opp temaet kjønnslikestilling, og om det var en utvikling vi kjente oss igjen i. Det har vært veldig interessant å se hvordan forskningen ser på kjønnslikestilling, og at dette ikke er et større tema i undervisning til barnehagelærerutdanningen. Dette var noe av refleksjonene vi tok utgangspunkt i for å lage følgende problemstilling:

“Hva sier forskning om kjønnslikestilling i barnehagen med fokus på personalet, i Norge?”

Forskning som er valgt ut og tolket i denne litteraturstudie, gir klare signaler om at kjønnslikestilling i barnehagen er ufullstendig. Selv om de fire forskningsartikler har litt ulik vinkling i forhold til hverandre, så kan man se et felles bilde som viser at barnehagen i Norge ikke er kjønnslikestilt. Når man tolker artiklene opp mot hverandre kan man se manglende kunnskap, uvitenhet om praksis og at dette ikke er et team som blir snakket om. Det vi har satt fokus på i denne oppgaven er å sette et lys på hvorfor praksis i følge forskning ikke er kjønnslikestilt i barnehagen. Forskningen vi har valgt sier at personalet fortsatt jobber ulikt i forhold til kjønn, og mye av det stammer fra mangel på kunnskap og selvevaluering.

7. Litteraturliste

- Aarre, T. & Blom, K. (2012). *Samfunnet i barnehagen og barnehagen i samfunnet*. Fagbokforlaget.
- Aasen, W. (2018). *Teamledelse i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Andersen, G. (2019) *Valg av forskningsmetode*. Forlag Holbergprisen i skolen, Universitetet i Bergen 2019
- Andreassen, H.K. (2000). *Menn i barnehager – en sosiologisk analyse av kjønnsforståelser*. Tromsø: Universitetet i Tromsø, Samfunnsvitenskapelig fakultet.
- Askland, L. & Rossholt, N. (2009). *Kjønnsdiskurser i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlag
- Barnehageloven. (2005). Lov om barnehagen. (LOV-1995-05-05-19). Hentet 16.01.20 fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64#KAPITTEL_1
- Bergstrøm, I. *Historien om likestillingslandet*. (2013). Hentet 27 April 2020, from <http://kjonnsforskning.no/nb/2013/06/historien-om-likestillingslandet>
- Beauvoir, S.D. (2000). *Det annet kjønn*. Oslo. Pax forlag.
- Børve, H.E. & Børve, E. (2017) Rooms with gender: physical environment and play culture in kindergarten, *Early Child Development and Care*, 187:5-6, 1069-1081, DOI: [10.1080/03004430.2016.1223072](https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1223072)

- Cappelen Damm. (2017). *Sammendrag kapittel 5*. Hentet 24 April 2020, fra <https://individogfellesskap.cappelendamm.no/c196523/artikkel/vis.html?tid=205032>
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo. Gyldendal akademisk
- Emilsen, K. (2015). *Likestilling og likeverd i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Forsberg, C. & Wengstrøm, Y. (2008). *Att göra systematiska litteraturstudier: Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning (2.utg.)*. Stockholm: Författarna och bokförlaget Natur & Kultur
- Heiberg, A,B. & Pirelli, E,E. (2020). *Kjønn - menneske*. I Store medisinske leksikon. Hentet 24. april 2020 fra https://sml.snl.no/kj%C3%B8nn_-_menneske
- Henkel, K., & Tomicic, M. (2011). *Gi barna 100 muligheter i stedet for 2*. Oslo: Pedagogisk forum
- Huseby, E, M. (2019) *Holdninger, meninger og verdier*. Leverandør Senter for nye medier, Høgskolen i Bergen
- Håkonsen, K. M. (2009). *Innføring i psykologi*. Oslo: Gyldendal akademisk
- Ikdahl, I. & Solhøy, S. H. (2019). *Kjønnslikestilling*. I Store norske leksikon. Hentet 23. april 2020 fra <https://snl.no/kj%C3%B8nnslikestilling>
- Kasin, O & Slåtten, M,V. (2015) *Likestilt eller forskjellig? Om menn og likestilling i barnehagen*. Hentet fra <https://utdanningsforskning.no/artikler/likestilt-eller-forskjellig-om-menn-og-likestilling-i>

[-barnehagen/](#)

- Kunnskapsdepartementet. (2006). *Rammeplanen for barnehagen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/reg/2006/0001/ddd/pdfv/282023-rammeplanen.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplanen for barnehagen*. Hentet fra <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Likestillingsloven. (2017). Lov om likestilling og forbud mot diskriminering. (LOV-2019-06-21-57). Hentet fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51#KAPITTEL_2
- Ljunggren, B. Hoås, K. Seland, M. Naper, L. Fagerholt, R. Leirset, E. Gotvassli, K. (2017) *Barnehagens rammeplan mellom styring og skjønn - en kunnskapsstatus om implementering og gjennomføring med videre anbefalinger*. Hentet fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/evaluering-av-rammeplanen/>
- Meland, A.T. & Kaltvedt, E. (2019). *Tracking gender in kindergarten, Early Child Development and Care*. 189:1, 94-103, DOI: [10.1080/03004430.2017.1302945](https://doi.org/10.1080/03004430.2017.1302945)
- Moe, R. & Nordvik, G. (2012). *Spor etter kjønnsdiskurser i barnehagepersonalets praksisfortellinger*. Høgskolen i Bergen. Norge
- Mortensen, G.A. (2019). *Kjønnsroller*. Hentet fra <https://ndla.no/nb/subjects/subject:3/topic:1:55163/topic:1:168398/resource:1:53409>

- Olsen, B. & Smeplass, E. (2018). *Gender and distribution of educational values among the staff in kindergartens, Early Child Development and Care*. 188:8, 1202-1218, DOI: [10.1080/03004430.2016.1261125](https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1261125)
- Pettersen, R.C. (2008). *Oppgaveskrivingens ABC*. Oslo. Universitetsforlaget.
- Rossholt, N. (2012). Likestilling og likeverd – Begreper som forplikter! I L. Askland & N. Rossholt (red.), *Kjønnsdiskurser i barnehagen* (ss. 19 - 28). Oslo: Fagbokforlaget.
- Ryste, M & Ikdahl, I. (2019). *Likestilling*. I Store norske leksikon. Hentet 23. april 2020 fra <https://snl.no/likestilling>
- Spilde, I. (2018). *Jenter er søte, og gutter er sterke. Eller?* Forskningsrådet. Hentet 13.mai 2020 fra <https://www.nysgjerrigper.no/bladet/2018-2/jenter-er-sote-og-gutter-er-sterke-elle>
- Statistisk sentralbyrå. (2019, 20.august). Ansatte i barnehage og skole. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/12093/tableViewLayout1/>
- Stordal, G. (2015). Er kjønn noe man er, blir eller gjør? Om ulike tilnærminger til barn og kjønn. I K. Emilsen (Red.), *Likestilling og likeverd i barnehagen* (s. 71-85). Bergen: Fagbokforlaget
- Stundal, A.M. (2000). *Mannleg omsorg i barnehage*. Bergen Norsk lærerakademi
- Teigen, K, H. & Svartdal, F. (2019). *kjønnsrolle*. I Store norske leksikon. Hentet 24. april 2020 fra <https://snl.no/kj%C3%B8nnsrolle>

- Utdanningsdirektoratet. (2018). *Ansatte i barnehagen*. Hentet 27 April 2020 fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/tall-og-analyse-av-barnehager-2017/ansatte-i-barnehagen/?fbclid=IwAR0dHiqH1j5-rCkW9TKoCpLP1vpHR4DaSq128n97ITcxNV0HhjbFcvVNO2s>
- Utdanningsdirektoratet. (2019). *Evaluering av rammeplanen - hva, hvordan og hvorfor?* Hentet fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/evaluering-av-rammeplanen-for-barnehagen/rammeplanen-hva-skal-evalueres/>
- Utdanningsdirektoratet. (2019). *Gode prosesser for implementering av rammeplan – hva sier tidligere kunnskap?* Hentet fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/evaluering-av-rammeplanen-for-barnehagen/gode-prosesser-for-implementering-av-rammeplan--hva-sier-tidligere-kunnskap/>
- Utdanningsforbundet. (2020). *En styrer i hver barnehage*. Hentet 27 April 2020, fra <https://www.utdanningsforbundet.no/var-politikk/utdanningsforbundet-mener/artikler/en-styrer-i-hver-barnehage/?fbclid=IwAR1oWeFUSjRwclzXYTPWiU5CrFsTpyCZx44ID4CYevaPyJ7N6XNSX0BBnrY>
- Østrem, S. Bjar, H. Føsker, L,R. Hogsnes, H,D. Jansen, T,T. Nordtømme, S. Tholin, K,R. (2009). *Alle teller mer*. Hentet fra <https://www.google.com/url?q=http://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/rammeplanen/evaluering-av-rammeplanen.pdf&sa=D&ust=1589964150881000&usg=AFQjCNGKiBLC0AzIC7mJIZBHfQ0LrLMjlA>